

BÉRES JÚLIA

Elpusztult települések és névbokraik az egykori Polgár területén*

1. Az egykor a hajdúvárosok közé tartozó Polgár a 20. század elejéig sokkal nagyobb területen helyezkedett el, mint ma. Számos külterületi lakott helyvel és tanyával rendelkezett, melyek idővel önállósultak, így Polgár területéből négy település alakult ki: Görbeháza, Újszentmargita, Újtikos és Folyás. Tanulmányomban Polgár és a belőle alakult települések közül a Görbeháza és Újszentmargita területén elhelyezkedő középkori falvakat és ezek neveinek továbbélését fogom bemutatni.

Görbeháza 1945-ben alakult Görbeházpuszta, Lipcseihát, Nagykapros községrészekből.¹ Újszentmargita 1947-ben lett önálló település, a következő területekből: Bödönhát, Csurgóhát, Egyház, Fástanya, Fövényeshát, Kerecse, Kiscserepes, Lopóhát, Margitaerdő, Nagybagota, Nagyszögtanya, Szandalik, Szentmargitapuszta, Tukaszilágy (lakatlan része).² 1950-ben Polgártól idecsatolták Nagyszögpusztát, 1974-ben viszont Bagota és Fövényeshát Görbeházához került.³

Az egyes települések viszonylag nagy területen fekszenek: Polgár 97,46 km², Újszentmargita 96,22 km², Görbeháza 80,2 km², Folyás 53,92 km², Újtikos 35,29 km². Polgár területe tehát a 20. századig összesen több mint 300 km² volt. Ezen a hatalmas területen a középkorban több kis falu feküdt. Vegyük szemügyre elsőként azokat, amelyek a mai Újszentmargita határán belül helyezkedtek el! Előtte azonban szükséges röviden kitérnünk az ún. helynévbokrosodás jelenségére mint sajátos helynévkeletkezési folyamatra.

*A publikáció az MTA-DE Magyar Nyelv-és Névtörténeti Kutatócsoport programja keretében jött létre.

¹*Magyarország helységnévtára 1967.* Bp., 1967. 713. (a továbbiakban Hnt.)

²Hnt. 718.

³GAZDAG ISTVÁN et al. szerk.: *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 11. Hajdú-Bihar megye.* Bp., 1997. 49., 88.

1. ábra: Polgár és a belőle alakult települések elhelyezkedése.

2. A névbokrosodás olyan névkeletkezési folyamat, mely által valamely terület neve újabb helynevek névalkotójává válik.⁴ A jelenség eredményeként létrejöhetnek egyrészt az adott objektumot jelölő nevek szinonimái, másrészt a vele határos területek vagy az objektum területén belül elhelyezkedő egységek nevei is.⁵ Azokat a helyneveket, amelyekből újabb, más denotátumokat jelölő nevek keletkeztek, *alapnév*-nek, az alapnévből alakult neveket pedig *másodlagos név*-nek nevezzük.⁶ A helynévből alakult földrajzi nevek felszaporodása a magyar helynevekben általános volt az utóbbi évszázadokban.⁷ A magyar nyelv- és névtörténetnek a 13. századtól a 16. századig terjedő időszakában a víznevek és a településnevek felhasználásával keletkeztek leggyakrabban másodlagos helynevek⁸ – így van ez a vizsgált területen is, annál is inkább, hogy a középkorban átlagosan 4-5 falu is létezett egy-egy mai település határában. A legtöbb település a tatárjárás során pusztult el, sok nem is népesült újra. Maga a terület jellege sem kedvezett annak, hogy sűrűn lakott vidék maradjon Polgár és környéke: a Tisza áradásai után csaknem összefüggő vízállásos, mocsaras terület volt, kisebb hátságokkal, s csupán ezek voltak alkalmasak a megtelepülésre.⁹ Vízrajzilag is nagyon gazdag területről van szó, amelyet erek, tavak, nádasok, zombékos rétek szabdaltak át.

A Polgár területén a 20. században önállósult falvak nagy névszükséglettel rendelkeztek: ebben elsősorban az játszhatott szerepet, hogy a Tisza szabályozása után jóval több terület vált megmunkálhatóvá, így a gazdálkodás szempontjából is fontossá vált, hogy az újabb megművelt területek is nevet kapjanak. Polgár hatalmas területén jó néhány külterületi lakott hely alakult a 19. században,¹⁰ ezeket a külterületi lakott helyeket pedig a névközösség gyakran az ott létezett egykori falvokról nevezte el (mint például Tuka, Bagota esetében). De más típusú helyek megjelölésére is felhasználták a névkincsnek ezeket a régi, évszázados nyelvi múlttal rendelkező elemeit.

A már létező helynevek felhasználásával keletkező helynévbokrok sajátos típusát alkotják azok a helynevek, melyekben névalkotóként a magyar nyelvterületen fekvő középkori elpusztult települések nevei öröztek meg. Az ilyen elpusztult települések nevéből keletkezett és határrész neveivé vált névcsaládok

⁴PÁSZTOR ÉVA: Elpusztult települések lokalizációjának kérdéséről. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 5. Debrecen, 2010. 169–187.

⁵PÁSZTOR ÉVA: i. m., 172.

⁶KOCÁN BÉLA: A középmagyar kori Ugocsa vármegye helyneveinek névrendszertani vizsgálata. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 3. Debrecen, 2008. 95–104.

⁷HOFFMANN ISTVÁN: A helynévrendszer változásai egy határrészé vált településen. *Magyar Nyelvjárások*, (1984–85) 26–27. 103–114.

⁸Ehhez lásd KOCÁN BÉLA: i. m.

⁹MÓDY GYÖRGY: Polgár és vidéke a tatárjárástól a hajdúk letelepedéséig. In: *Polgár története*. Szerk.: BENCsik JÁNOS. Polgár, 1974. 41–86. 43–44.

¹⁰NYAKAS MIKLÓS: Görbeháza telepesközség létrejötte. Hajdúsági Múzeum Évkönyve 9. Szerk.: NYAKAS MIKLÓS. Hajdúböszörmény, 1999. 199–284.

jórészt az elpusztult falvak birtokhatárán belül találhatóak.¹¹ Ez segíthet bennünket a települések lokalizálásában.

3. A mai Újszentmargita település nevét az egykor ezen a területen fekvő Fejérszentmargita faluról kapta, melynek első okleveles említése 1261/1271-ből való: *Feierzenthmargita ... in C-u de Zabouch*.¹² e dokumentumban Béla király megerősíti az egri egyházmegyét korábbi birtokadományaiiban, jogaiban és kiváltságaiban. A nagy kiterjedésű birtokállományban az utolsó csoportban, a Szent István adományozta Szabolcs vármegyei ingatlanok között szerepel Fehérszentmargita halászaival és halászó vizeivel.¹³ Templomát Antiochiai Szent Margit tiszteletére szentelték, innen kapta nevét (helységneveink és templomaink patronusaként időrendi és tisztelettörténeti megfontolások miatt ugyanis csak ő jöhet szóba).¹⁴ A régészeti kutatások adatai szerint e templom az egykori Koponya-csárdának helyet adó dombon feketett, a valamikori falu pedig körülötte terülhetett el.¹⁵ Az egykori Szentmargita (Fehérszentmargita) területén fekszik tehát a mai település belterülete. A falu 1440–50 körül pusztásodott el Polgárral együtt, majd a Hunyadiak népesítették be újra.¹⁶ 1549-ben az egri káptalan birtokolja, ekkor 76 portája van (Polgárnak csak 70).¹⁷ 1554-ben Polgár és Szentmargita a leggazdagabb nyugat-szabolcsi települések között szerepel.¹⁸ A település 1600 körül néptelenedett el újra,¹⁹ még a hajdúk betelepülése előtt benépesült, majd 1631-ben ismét pusztá lett.²⁰ Később is települtek erre a területre, majd újra elnéptelenedett.

Németh Péter Szabolcs vármegye történeti földrajzában Szentmargita mellett Bag vagy Bagszeg, Szandalik, Szentmiklós és Tuka falvakat lokalizálja a mai Újszentmargita területére. Az alábbiakban ezek névbokrait tekintem át, a *Bag ~ Bagszeg* problémáját azonban Görbeháza alatt, a 3. pontban tárgyalom.

Szandalik település neve már igen korán adatolható, elsőnek a százdi alapítólevél említi: [1067 k.]/1267: *Zondonek*.²¹ Az oklevél egy Szandalikról Cégénybe vezető utat említi. A falu a tatárjáráskor pusztult el,²² később nem épült

¹¹INCZEFI GÉZA: A földrajzi nevek differenciálódásáról. *Magyar Nyelv*, (1965) 61/75–80. 78–79. o.

¹²GYÖRFFY GYÖRGY: *Diplomata Hungariae Antiquissima. Volumen I.* Bp., 1992. (a továbbiakban DHA I.) 60.

¹³SUGÁR ISTVÁN: Adatok Polgár, Szentmargita, Csósz, Kékes és Szentmiklós történetéhez (1261–1717). *Polgár története*. Szerk.: BENCSIK JÁNOS. Polgár, 1974. 417–502. 424/1.

¹⁴KISS LAJOS: *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II.* Negyedik, bővített és javított kiadás. Bp., 1988. (a továbbiakban FNESz.) és lásd MEZŐ ANDRÁS: *A templomcím a magyar helységnevekben. 11–15. század.* Bp., 1996. 148–149.

¹⁵MÓDY GYÖRGY: i. m., 42.

¹⁶Uo. 58.

¹⁷*Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén.* Szerk.: MAKSAJ FERENC. 2. k. Bp., 1990. 698., 700.

¹⁸MÓDY GYÖRGY: i. m., 84.

¹⁹SUGÁR ISTVÁN: i. m., 453/90a.

²⁰MÓDY GYÖRGY: i. m., 86.

²¹DHA I: 184.

²²NÉMETH PÉTER: *A középkori Szabolcs megye települései.* Nyíregyháza, 1997. (a továbbiakban NÉMETH a). Németh Péter a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi

újjá, de külterületi lakott hely – ehhez lásd még: 1947: Szandalik²³ – őrizte nevét Újszentmargitán még 1985-ben is.²⁴ A *Szandalik* név eredeztetése igen bizonytalan. Az elsődleges *Szandanék* változat talán pusztai személynévből keletkezett magyar névadással, az alapjául szolgáló személynév a szláv nyelvekből magyarázható, vö. lengyel *Sędnik* családnév. A szláv személynév köznévi előzménye lehet egy ’bíró’ jelentésű szó, vö. szb.-hv. R. *sūdñik*, illetve a ’faedénykészítő, fatálgyártó’ jelentésű foglalkozásnév, vö. óor. *судѣнникъ*.²⁵ Számos *Szandalik* lexémát tartalmazó név ismert Újszentmargitán, az alábbiakban ezeket mutatom be.

Szandalik-ér ’Görbeháza felől érkező, az újszentmargitai külterület keleti részén észak–dél irányban haladva a délkeleti határban a Hortobágyba ömlő ér’ é. n. [1502 után a 16. század közepe táján]: *Zandalos Ere*,²⁶ 1782–1785: *Szandalik*,²⁷ 1853: *Szandalik*,²⁸ 1858: *Szandalek ér ~ Nagy kanal*,²⁹ 1864: *Szandali fok*,³⁰ 1869–1887: *Szandalek ér*,³¹ 1900: *Szandalék ér*,³² 1909: *Szandalik*,³³ 1909: *Bágyoszandálik*,³⁴ 1916: *Szandalik*,³⁵ 1916: *Szandalik csatorna*,³⁶ 1918: *Szandalek ér*,³⁷ 1924: *Szandalek ér*,³⁸ 1943: *Szandalik (főcsat.)*,³⁹ 1945: *Szandalik*

Tanszékének rendelkezésére bocsátotta a korábban megjelent könyvének újabb, átdolgozott kéziratát, amit ezúton köszönünk neki. A továbbiakban ebből a kéziratból származó idézések NÉMETH b hivatkozással szerepelnek. NÉMETH b: *Szandalik* szócikk.

²³Magyar Nemzeti Levéltár (a továbbiakban MNL) Hajdú-Bihar Megyei Levéltára (a továbbiakban HBML) HBML V. 629/b. Görbeháza nagyközség iratai. 1. d. 1010/1947.

²⁴GAZDAG ISTVÁN et al. szerk.: i. m., 87.

²⁵FNESZ. *Szandalik*

²⁶SUGÁR ISTVÁN: i. m., 442/54. B.

²⁷*Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–1785.* DVD-ROM. Bp., 2004. (a továbbiakban EKFT)

²⁸MNL Országos Levéltára (továbbiakban OL) Kataszteri térképek S 78 223. téka Polgár 001–023 Markt Polgár in Ungarn Szabolcsér Comitatus. 1853. (mol.arcanum.hu)

²⁹*A második katonai felmérés. A Magyar királyság és a Temesi bánság nagyfelbontású, színes térképei. 1819–1869.* DVD-ROM. Bp., 2005. (a továbbiakban MKFT)

³⁰MIZSER LAJOS: Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában (a továbbiakban Pesty: i. m.). *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve* 42. Szerk.: NÉMETH PÉTER. Nyíregyháza, 2000. 227–372. 247.

³¹*Harmadik katonai felmérés 1869–1887, a Magyar Szent Korona Országai 1: 25. 000.* DVD-ROM. Bp., 2007. (a továbbiakban HKFT)

³²MNL Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára (a továbbiakban SzSzBML) T 525. Csege. Zona 15, Col. XXIV. (1900.) (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

³³MNL HBML VI. 127/III. M. Kir. Állami 12. Földmérési Felügyelőség iratai (a továbbiakban VI. 127/III.). 4. k. Felvételi előrajzok, Polgár, 1909., 140, 147, 148. és PAPP LÁSZLÓ–VÉGH JÓZSEF szerk.: *Hajdú-Bihar megye földrajzi nevei I. Polgári járás.* Debrecen, 1970. (a továbbiakban PJFN) 26.

³⁴PJFN 26.

³⁵MNL HBML Szabolcs megyei Kataszteri Térképek (a továbbiakban SzmK) 39/51. Újszentmargita, 1916.

³⁶Uo. SzmK 39/50. Újszentmargita, 1916.

³⁷MNL SzSzBML T 150. Szabolcs megye közúti és kőbánya térképe, 1918. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

csatorna,⁴⁰ 1945: *Szandalik*,⁴¹ 1948: *Szandalik*,⁴² 1965: *Szandalik-csatorna*,⁴³ 1970: *Szandalik*,⁴⁴ 2013⁴⁵: *Bágy-Szandalik ~ Bágy-szandaliki-csatorna ~ Szandalik-ér*.

Bágy-Szandalik 'a külterület délkeleti részén, a Szandalik-ér mellett fekvő szikes legelő, kaszáló, puszta' 1909: *Szandalik*,⁴⁶ 1916: *Szandalik*,⁴⁷ 1945: *Szandalik*,⁴⁸ 1946: *Északszandalik ~ Szandalik*,⁴⁹ 1947: *Szandalik*,⁵⁰ 1956: *Szandalik*,⁵¹ 1959: *Szandalik*,⁵² 1965: *Szandalik*,⁵³ 1968: *Szandalik*,⁵⁴ 2013: *Szandalik ~ Bágy-Szandalik*.

Szandalik-halom 'a külterület délkeleti részén, a Szandaliktól délre, a Debreceni-tábla mellett fekvő legelő' 1782–1785: *Szandalik halom*,⁵⁵ 1869: *Szándalék halom*,⁵⁶ 1909: *Szandalik halom*,⁵⁷ 1909: *Szandalik-halom*,⁵⁸ 1916: *Szandalik halom*,⁵⁹ 1970: *Szandalik-halom*,⁶⁰ 2013: *Szandalik-halom ~ Szandalik-domb*.

³⁸MNL SzSzBML T 462. Debrecen katonai térképe, 1924. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

³⁹Uo. T 584. Polgár és környéke (ideiglenes kiadás), 1943. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

⁴⁰MNL HBML XVII. 552. 1. d. A polgári földigénylő bizottság iratai. Polgár község határában a 600/1945 M. E. rendelet alapján kiosztott ingatlanok vázrajza 1–30. (a továbbiakban MNL HBML XVII. 552. 1. d.)

⁴¹MNL HBML XVII. 552. 1. d.

⁴²MNL HBML SzmK 40/1–13. Újszentmargita, 1948.

⁴³PETE GIZELLA: *Újszentmargita földrajzi nevei*. K 475, 1965. (kézirat, Debrecen) 6.

⁴⁴PJFN 26.

⁴⁵Ezen évszám után az általam elvégzett élőnyelvi gyűjtés adatait tüntetem fel.

⁴⁶MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 145, 146, 148, 150, 151, 152, 153. és uo. 7. k. Polgár. Birtokrészleti jegyzőkönyv. 1909. No. 6452–10827.

⁴⁷MNL HBML SzmK 39/50, 56, 55, 49, 51, 53, 54, 34, 48.

⁴⁸Uo. XVII. 552. 1. d.

⁴⁹Uo. XVII. 552. 1. d.

⁵⁰Uo. V. 680/b. 1. d. Újtikos Kisközség (Tiszagyulaháza-Újtikos Körjegyzőség) iratai. Sz. n.

⁵¹MNL HBML XXIII. 9/c. Hajdú-Bihar Megyei Tanács VB Mezőgazdasági Osztály Iratai. Földrendezési iratok. 32. d. Tiszagyulaháza, Újszentmargita. Nyári tagosítás, Újszentmargita, 1956.

⁵²Uo. Tiszagyulaháza, Újszentmargita. Kimutatás, Újszentmargita elhelyezkedési vázlat 1959. évi földrendezéshez.

⁵³PETE GIZELLA: i. m., 6., 7.

⁵⁴TERGE LAJOS: *Földrajzinev-adás Polgáron és közvetlen környékén*. K 563, 1968. (kézirat, Debrecen) 94.

⁵⁵EKFT.

⁵⁶MNL HBML VI. 127/III. 2. k. Polgár. Határleírás, 1869, 1908.

⁵⁷Uo. VI. 127/III. 4. k. 153.

⁵⁸PJFN 27.

⁵⁹MNL HBML SzmK 39/56.

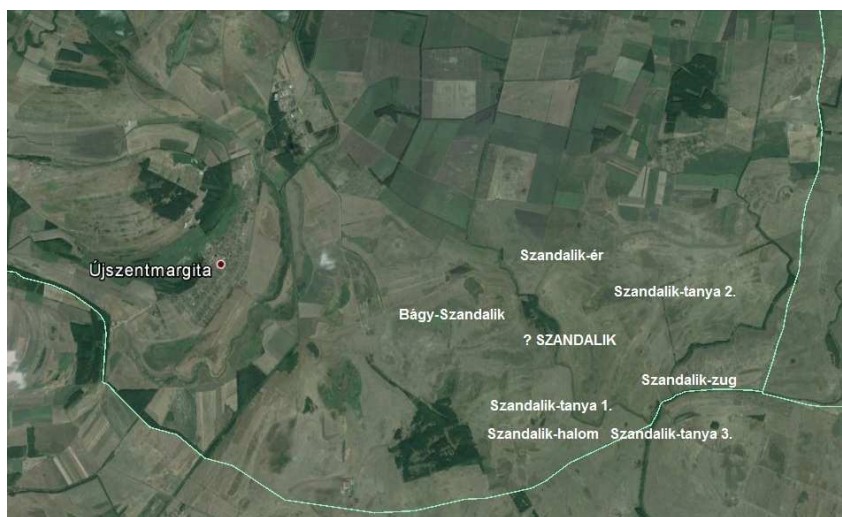
⁶⁰PJFN 27.

Szandalik-zug 'a külterület délkeleti részén a Szandalik-ér és a Hortobágy-folyó által körbevett terület' 1909: *Szandalik zug*,⁶¹ 1909: *Szandalik-zug*,⁶² 1916: *Szandalikzug*,⁶³ 1945: *Szandalik zug*,⁶⁴ 1970: *Szandalik-zug*,⁶⁵ 2013: *Szandalik-zug*.

Szandalik-tanya 1. 'egykori tanya a Szandalik-partján, a Szandalik-halom mellett' 1869-1887: *Szandalék tn.*,⁶⁶ 1900: *Szandalék tn.*,⁶⁷ 1904: *Szandalek tanya*,⁶⁸ 1918: *Szandalek tn.*,⁶⁹ 1924: *Szandalek tn.*⁷⁰

Szandalik-tanya 2. 'egykori tanya a Szandalik-partján, a Szandalik-ér és a Hortobágy-folyó összefolyásától északra' 1869–1887: *Szandalek tn.*,⁷¹ 1889: *Szandalek t.*,⁷² 1897: *Szandalek t.*,⁷³ 1900: *Szandalék tn.*,⁷⁴ 1904: *Szandalek t.*⁷⁵

Szandalik-tanya 3. 'egykori tanya a Szandalik-partján, a Szandalik-ér és a Hortobágy-folyó összefolyásánál' 1858: *Szandalek tanya*.⁷⁶

2. ábra: Szandalik névbokra.

⁶¹MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 148.

⁶²PJFN 27.

⁶³MNL HBML SzmK 39/51.

⁶⁴Uo. XVII. 552. 1. d.

⁶⁵PJFN 27.

⁶⁶HKFT.

⁶⁷MNL SzSzBML T 525.

⁶⁸KOGUTOWICZ MANÓ: *Magyarország vármegyéinek kézi atlasza*. Bp., 1904. 44.

⁶⁹MNL SzSzBML T 150.

⁷⁰Uo. T 462.

⁷¹HKFT.

⁷²MNL SzSzBML T 108. Szabolcs megye térképe, 1889. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

⁷³Uo. T 373. Szabolcs vármegye térképe, 1897. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

⁷⁴Uo. T 525.

⁷⁵Uo. T 110. Szabolcs vármegye és a Hajdú városok kerülete, 1802. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

⁷⁶MKFT.

A következő egykori település a mai Újszentmargita területén **Szentmiklós**. Igen gazdagon adatolható a középkortól kezdve: 1352/1368: *p. Zenmiclos*,⁷⁷ 1428: *pr. Zenthmycklos*,⁷⁸ 1446/1446/1521: *p. Zenthmyklos*,⁷⁹ 1459: *Zenthmyklos p.*,⁸⁰ 1460: *p. Zenthmyklos*,⁸¹ 1484: *p. Zenthmyklos*,⁸² 1484: *Zenthmiklos*,⁸³ é. n. [1502 után a XVI. század közepe táján]: *Zenthmyklos*,⁸⁴ 1521: *Zenth Myklos*,⁸⁵ 1521/1521: *p. Zenthmyklos*,⁸⁶ 1521/1522: *Zenthmyklos*,⁸⁷ 1661: *Zenthmyklos*,⁸⁸ 1705: *Szent Miklós*,⁸⁹ é. n. (1707 után): *Szent Miklós Pusztá*,⁹⁰ 1713: *Szent Miklós*,⁹¹ 1727: *Szent Miklósi praedium*,⁹² 1974: *Szentmiklós*.⁹³

Csánki Dezső és Németh Péter Szentmiklós adatai alatt tárgyalja Csegeszentmiklós adatait is 1458: *p. Chegezenthmyklos*,⁹⁴ 1460: *p. Chegezenthmiklos*,⁹⁵ 1461: *p. Chegezenthmyklos*,⁹⁶ 1464: *p. Chegezenthmiklos*,⁹⁷ azonban a források alapján nem valószínű, hogy Szentmiklós és Csegeszentmiklós pontosan ugyanazon birtok neve lenne (Erről alább még lesz szó).

Nevét Szent Miklós tiszteletére szentelt egyházáról kapta.⁹⁸ 1352-ben helységként tartották számon, később azonban többször elnéptelenedett. 1661-ben még helységként tartják számon, ekkor rendelik el határjárását, 1707 után viszont már pusztá.⁹⁹ Csánki Tiszacsege és Szentmargita pusztá közé helyezi.¹⁰⁰ A Tukai úttól délre húzódó hátságon talált régészeti leletek – köztük 10–11. századi Árpád-

⁷⁷SUGÁR ISTVÁN: i. m., 427/5.

⁷⁸A középkori Magyarország levéltári forrásai. (a továbbiakban DL; DF) CD-ROM. Bp., 2003. DL 54593.

⁷⁹SUGÁR ISTVÁN: i. m., 428/8.

⁸⁰NÉMETH b: *Szentmiklós* szócikk.

⁸¹DL 15491.

⁸²DL 3766.

⁸³DL 19003.

⁸⁴SUGÁR ISTVÁN: i. m., 442/54.C.

⁸⁵Uo. 445/67.

⁸⁶Uo. 445/65.

⁸⁷Uo. 445/68.

⁸⁸SUGÁR ISTVÁN: i. m., 457/103.

⁸⁹Uo. 469/147.

⁹⁰Uo. 469/148.

⁹¹Uo. 473/160.

⁹²BENCSIK JÁNOS: A paraszti közösség gazdasági tevékenysége. *Polgár története*. Szerk.: BENCSIK JÁNOS. Polgár, 1974. 249.

⁹³BENCSIK JÁNOS: i. m., 249.

⁹⁴CSÁNKI DEZSŐ: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I*. Bp., 1890. 526.

⁹⁵NÉMETH b: *Szentmiklós* szócikk.

⁹⁶Uo. *Szentmiklós* szócikk.

⁹⁷Uo. *Szentmiklós* szócikk.

⁹⁸MEZŐ ANDRÁS: i. m., 172.

⁹⁹A település már a 16. században is pusztaként szerepel. SUGÁR ISTVÁN: i. m., 421.

¹⁰⁰CSÁNKI DEZSŐ: i. m., 526.

kori cserépanyagok – is segítséget nyújtanak a falu lokalizálásában.¹⁰¹ Balogh István 1952-ben keletkezett helyszíni jelentéséből kiderül, hogy a Morotva (ma: Tóicsatorna) keleti, meredek partján 13. századnak ítélt téglá és törmelékek kerültek elő.¹⁰² Sugár István szerint a meghatározás pontatlan, és valójában a Morotva nyugati partjának kelet felé fekvő meredekéről van szó, itt feküdt egy Árpád-kori falu szentegyháza.¹⁰³ Az egykori település minden bizonnyal e templom körül terülhetett el. Sugár maga az egykori falut a mai Szilágy, Tuka és Margita-erdő térségébe lokalizálja, holott Tuka a tatárjáráskor elpusztult Tuka falu nevét őrzi, így kezdetben idáig semmiképp nem terjedhetett Szentmiklós határa. Papp József szerint azonban egészen máshol kell keresni az egykori falu határát. Ő valószínűbbnek tartja, hogy a külterület déli részén, a nagyobb részben Tiszacsegehez tartozó Cserepes környékén fekszik, mivel az előbbi elképzelés Újszentmargita déli részére lokalizálja a falut, ami szerinte túl közel fekszik az egykori Szentmargita faluhoz.¹⁰⁴ M. Nepper Ibolya Cserepesen korabronzkori és szarmatakori leleteket talált.¹⁰⁵ Ugyanakkor Szentmiklós egyházas falu lévén templommal kellett, hogy rendelkezzen. Mivel templomromot két helyen találtak: a Koponya-csárdánál (ami Szentmargita temploma lehetett),¹⁰⁶ valamint az említett déli határrészen, úgy vélem Papp József elképzelése téves. Az élőnyelvi gyűjtés alkalmával az adatközlők is a határ déli részére, a csegei határ mellé lokalizálták Szentmiklós falvának elpusztult helyét (Fehérszentmiklósnak mondták, bizonyára analógiásan a Fehérszentmargita név mintájára).¹⁰⁷ Noha 1727 után nem adatolható, de 1974-ben Bencsik szerint így neveznek egy pusztát legelőt Szentmargitától délre.¹⁰⁸ A Szentmargita és Csege közé való lokalizálást erősítik a Csegeszentmiklós nevek is, amelyek Szentmiklós Csege felé eső, vele határos részeit jelölhették meg önálló birtokként. 2013-ban az adatközlők nem ismerték határrész neveként. Több más elpusztult falu nevétől eltérően Szentmiklós neve tehát nem alkot határnévbokrot, sőt határrész sem őrzi nevét. Ennek okát leginkább azzal vélem magyarázhatónak, hogy az újabb korban, Szentmiklós határában külterületi lakott helyek nem létesültek.

¹⁰¹SUGÁR ISTVÁN: i. m., 421. és lásd még M. NEPPER IBOLYA (a): Polgár és környéke a népvándorlás koráig. *Polgár története*. Szerk.: BENCSIK JÁNOS. Polgár, 1974. 22.; M. NEPPER IBOLYA (b): A Polgári határ régészeti lelőhelyeinek katasztere. In: *Polgár története*. Szerk.: BENCSIK JÁNOS. Polgár, 1974. 416.

¹⁰²MÓDY GYÖRGY: Polgár és vidéke a tatárjárástól a hajdúk letelepedéséig. In: *Polgár története*. 43. és SUGÁR ISTVÁN: i. m., 421.

¹⁰³SUGÁR ISTVÁN: i. m., 421.

¹⁰⁴PAPP JÓZSEF: *Tiszacsege*. Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Közleményei 8. Debrecen, 1967. 29.

¹⁰⁵M. NEPPER IBOLYA: A Polgári határ régészeti... 416.

¹⁰⁶Uo. 416. és SUGÁR ISTVÁN: i. m., 420.

¹⁰⁷Kevésbé valószínű, hogy ezt az ismeretet közvetlenül a kollektív emlékezet őrízte meg, valószínűbb lehet, hogy a helytörténeti munkák ismeretanyaga jelenik meg ilyen módon a helybeliek tudásában.

¹⁰⁸BENCSIK JÁNOS: i. m., 249.

3. ábra: Szentmiklós feltételezett helyei.

Tuka 'Újszentmargita délnyugati határszögletében fekvő külterületi lakott hely'
1214/1550: *Tuca, villa*,¹⁰⁹ 1900: *Tuka*,¹¹⁰ 1909: *Tuka*,¹¹¹ 1916: *Tuka*,¹¹² 1945:
Tuka,¹¹³ 1947: *Tuka*,¹¹⁴ 1948: *Tuka*,¹¹⁵ 1956: *Tuka*,¹¹⁶ 1959: *Tuka*,¹¹⁷ 1965: *Tuka*,¹¹⁸
1968: *Tuka, -ba*,¹¹⁹ 1970: *Tuka*,¹²⁰ 1974: *Tuka ~ Margita-Tuka ~ Tuka-Kisszilágy*,¹²¹
2013: *Tuka*. A település a tatárjáráskor elpusztult¹²², későbbi adatai nincsenek.
Egykor az egri káptalan birtoka volt. 1868-tól újra lakott helyként jegyzik az
egyházi anyakönyvek.¹²³ Ma is külterületi lakott hely Újszentmargitán, de
mindössze néhányan laknak itt. A település neve valószínűleg személynévi eredetű,

¹⁰⁹KARÁCSONYI JÁNOS–BOROVSKY SAMU: *Az időrendbe szedett Váradi tüzesvaspróba-lajstrom az 1550-iki kiadás hű másával együtt*. Bp., 1903. (a továbbiakban VR) 191.

¹¹⁰*Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye*. Szerk.: BOROVSKY SAMU Bp., 1900. 71.

¹¹¹MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 104., 115–117, 125–127, 135., uo. 7. k. Birtokrészleti jegyzőkönyv, 1909. No. 6452-10827. és PJFN 27.

¹¹²MNL HBML SzmK 39/38., 28., 29., 30., 7., 8., 19., 18., 20.

¹¹³Uo. XVII. 552. 1. d. Földigénylők összetevői íve; Polgári Földigénylő Bizottság iratai 1945.

¹¹⁴Uo. V. 629/b. 1. d.; uo. V. 680/b. 1. d.

¹¹⁵Uo. V. 663/b. 1. d. Polgár Nagyközség Iratai (a továbbiakban V. 663/b. 1. d.). Ad 1862/1948.

¹¹⁶HBML XXIII. 9/c. 32. d.

¹¹⁷Uo. XXIII. 9/c. 32. d.

¹¹⁸PETE GIZELLA: i. m., 9.

¹¹⁹TERGE LAJOS: i. m., 100.

¹²⁰PJFN 27.

¹²¹BENCSIK JÁNOS: i. m., 251.

¹²²NÉMETH b: *Tuka* szócikk.

¹²³BENCSIK JÁNOS: i. m., 251.

Polgáron 1715-ben adózók között is szerepel *Stephanus Tuka*.¹²⁴ A tukai Kis-Szilágy, Király-tó, Szilfás-hát területeken is találtak szarmata és középkori régészeti leleteket is,¹²⁵ így valószínűleg ezen a területen, a mai Tuka északi részén fekkent a középkori falu.

Az alábbiakban a *Tuka* helynév névbokrát tekintem át.

Már meglévő területek megnevezésének előtaggal való bővülése:

Tuka(s)i-Gyűrű-fok 'Tukától északra, a Selypes partján fekvő mélyfekvésű, belvizes szántóterület' 1782–1785: *Gyuro Foka*,¹²⁶ 1853: *Gyűrűfok*,¹²⁷ 1864: *gyűrű foka*,¹²⁸ 1909: *Gyűrűfok*,¹²⁹ 1909: *Gyűrűfok*,¹³⁰ 1916: *Gyűrűfok*,¹³¹ 1959: *Gyűrűfok*,¹³² 1959: *Gyűrűfok*,¹³³ 1965: *Gyűrűfok*,¹³⁴ 1968: *Gyűrűfoka*, -ba ~ *Gyűrűfoki tábla*, -ra,¹³⁵ 1970: *Gyűrű foka* ~ *Gyűrű-fok* ~ *Gyűrű-foki-tábla*,¹³⁶ 1974: *Gyűrű fok* ~ *Gyűrű fok*,¹³⁷ 2013: *Tukai-Gyűrű-fok* ~ *Tukasi-Gyűrű-fok*.

Tukai-legelő 'Tuka belterületétől délnyugatra a Tukai út és az Inta között fekvő legelő' 1858: *Legelő*,¹³⁸ 2013: *Tukai-legelő*.

Tuka-Szilágy 'a külterület nyugati részén, a Tilos-erdőtől nyugatra fekvő fás, bokros, terület' 1782–84: *Szilág*,¹³⁹ 1804–1808: *Szilágy*,¹⁴⁰ 1808: *Szilágy*,¹⁴¹ 1853: *Szilágy*,¹⁴² 1864: *Szilágyi*,¹⁴³ 1909: *Tukaszilágy*,¹⁴⁴ 1934: *Tukaszilágy*,¹⁴⁵ 1916:

¹²⁴ *Urbáriumok és összeírások a Magyar Országos Levéltárban (Urbaria et conscriptiones)*. Szerk.: H. Németh István. CD-ROM. Bp., 2004.

¹²⁵ FÜZESI ANDRÁS: A neolitikus településszerkezet mikroregionális vizsgálata a Tisza mentén Polgár és Tiszacsege között. *Tiscium – A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeum Évkönyve 19*. Szerk.: TÁRNOKI JUDIT. Szolnok, 2009. 387.

¹²⁶ EKFT.

¹²⁷ MNL OL S 78 223. téka Polgár 001–023.

¹²⁸ Pesty: i. m., 247.

¹²⁹ MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 116., 117.

¹³⁰ PJFN 27., és MNL HBML VI. 127/III. 7. k.

¹³¹ MNL HBML SzmK 39/19, 20.

¹³² Uo. XXIII. 9/c. 32. d.

¹³³ Uo. XXIII. 9/c. 32. d.

¹³⁴ PETE GIZELLA: i. m., 7, 8.

¹³⁵ TERGE LAJOS: i. m. 98, 99.

¹³⁶ PJFN 27.

¹³⁷ BENCSIK JÁNOS: i. m. 236.

¹³⁸ MKFT.

¹³⁹ MNL OL Helytartótanácsi térképek S 12 Div XI No 0002 Geographische Charte des Königreichs Ungarn. 1782–84. (mol.arcanum.hu)

¹⁴⁰ LIPSZKY JÁNOS: *Mappa generalis regni Hungariae*. Pest, 1804–1808. In: LIPSZKY JÁNOS: *A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810)*. DVD-ROM. Bp., 2005. (a továbbiakban Lipszky: Mappa)

¹⁴¹ LIPSZKY JÁNOS: *Repertorium locorum*. 1808. In: LIPSZKY JÁNOS: *A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810)*. DVD-ROM. Bp., 2005.

¹⁴² MNL OL S 78 223. téka Polgár 001–023.

¹⁴³ Pesty: i. m., 247.

¹⁴⁴ MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 126. és PJFN 27.

Tukaszilágy,¹⁴⁶ 1965: *Szilágy*,¹⁴⁷ 1968: *Szilágyasi rét, -re*,¹⁴⁸ 1970: *Szilágyasi-rét*,¹⁴⁹ 2013: *Szilágy ~ Szilágy-part ~ Szilágy ~ Szilágy-legelő ~ Szilágyi-legelő ~ Szilágyasi-rét*.

Parlag-Tuka hátulja 'Tuka leghátsó részén, a külterület nyugati csücskében, a Selypes mellett elterülő földterület' 1968: *Pallaktábla, -ra*,¹⁵⁰ 1970: *Pallag-tábla*,¹⁵¹ 2013: *Parlag-tábla ~ Pallag-tábla ~ Parlag ~ Pallag ~ Parlag-Tuka hátulja*.

A fenti nevekben a *Tuka* névelem egy-egy régebb óta létező helynévhez utólag járult hozzá. Más nevekben viszont már a névadáskor közvetlenül is megjelenhetett.

Tuka-tanya 'egykori tanya Tukában' 1945: *Tuka-tanya*,¹⁵² 1945: *Tuka tanya*,¹⁵³ 1946: *Tuka tanya*,¹⁵⁴ 1947: *Tuka tanya*.¹⁵⁵

Tukai út 'Tukára vezető út' 2013: *Tukai út*.

Tuka-fok 'a külterület délnyugati részén, mélyenfekvő vizenyős rét, legelő Tukában' 1965: *Tukafok*,¹⁵⁶ 1968: *Tukafok, -ba*,¹⁵⁷ 1970: *Tuka-fok*.¹⁵⁸

Tuka-haszaj 'Tiszacsege felé tartó egykori patak' 1965: *Tukahaszaj*.¹⁵⁹

Tuka hátulja ~ Tuka háta 'a külterület délnyugati csücskében fekvő szántó' 1968: *Tukahátújja*,¹⁶⁰ 1970: *Tuka hátujja*,¹⁶¹ 2013: *Tuka hátulja ~ Tuka háta*.

Tukai-háromszög 'a külterület nyugati csücskében, Tukában, a Tukai-tó előtt található földterület' 2013: *Tukai-háromszög*.

Tukai-tó 'a határ nyugati részén, Tukában fekvő tó' 2013: *Tukai-tó*.

Kis-Tuka-tó 'egykori tó a mai Tukai-tó környékén' 1864: *kis tuka tó*.¹⁶²

Nagy-Tuka-tó 'egykori tó a mai Tukai-tó környékén' 1864: *Nagy tuka tó*.¹⁶³

Tukai-erdő 'Tuka belterületétől északnyugara fekvő erdő' 2013: *Tukai-erdő ~ Király-tói-erdő*.

Kis-Tuka 'egykori tanya Tukában' 1965: *Kistuka*.¹⁶⁴

¹⁴⁵MNL SzSzBML T 152. Szabolcs megye színes közigazgatási térképe, 1939. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

¹⁴⁶MNL HBML SzmK 39/29.

¹⁴⁷PETE GIZELLA: i. m., 10.

¹⁴⁸TERGE LAJOS: i. m., 100.

¹⁴⁹PJFN 27.

¹⁵⁰TERGE LAJOS: i. m., 99., 100.

¹⁵¹PJFN 27.

¹⁵²MNL HBML XVII. 552.

¹⁵³MNL HBML XVII. 552.

¹⁵⁴MNL HBML XVII. 552.

¹⁵⁵MNL HBML V. 680/b. 1. d.

¹⁵⁶PETE GIZELLA: i. m., 9., 10.

¹⁵⁷TERGE LAJOS: i. m., 100.

¹⁵⁸PJFN 27

¹⁵⁹PETE GIZELLA: i. m., 9., 10.

¹⁶⁰TERGE LAJOS: i. m., 100.

¹⁶¹PJFN 27.

¹⁶²Pesty: i. m., 247.

¹⁶³Uo. 247.

¹⁶⁴PETE GIZELLA: i. m., 9.

4. ábra: Tuka névbokra.

4. Görbeháza település neve az eddig áttekintett adatoktól eltérően nem középkori elpusztult településre utal. Polgáranyaközség területén a 19. század második felétől egyre több gazdasági központ alakult, melyek külterületi lakott helyek is voltak. Míg 1810-ben csak Szentmargitán, Borockáson és Tikoson voltak uradalmi központok, addig a kiegyezés előtti időben már harmincnégy külterületi lakott helyet találunk.¹⁶⁵ Az 1910-es népszámlálás adatai között már uradalmi központként szerepel Görbeházpuszta, a későbbi Görbeháza névadója.¹⁶⁶

Legnevezetesebb épülete egy L-alakú csárda volt, melyet szokatlan alaprajzi elrendezése miatt *Görbe-csárdá*-nak, *Görbe-ház*-nak neveztek (a jelenkori gyűjtésben említik ezt a csárdát, de történeti forrásokban nem találtam rá adatot). A szokatlan elrendezésű csárda vált az uradalmi gazdasági központ, majd pedig a telepesközség nevévé.¹⁶⁷ A következő adatsorból látható, hogy a *Görbeház* ~ *Görbeháza* alakok párhuzamosan voltak használatosak, a név tehát a *-puszta* jelző elhagyásával, grammatikai megformálással keletkezett:¹⁶⁸ 1916: *Görbeháza*,¹⁶⁹ 1943: *Görbeházpuszta*,¹⁷⁰ 1945: *Görbeház telepesközség*,¹⁷¹ 1946: *Görbeház*,¹⁷²

¹⁶⁵ NYAKAS MIKLÓS: i. m., 203.

¹⁶⁶ Uo. 203–204.

¹⁶⁷ Uo. 219.

¹⁶⁸ A településnevekben gyakran pusztán annyi változás történik, hogy módosítják a helytelennek tartott névszerkezetet, például ház □ háza, falu □ falva, föld □ földe, ehhez lásd MEZŐ ANDRÁS: *A magyar hivatalos helységnévadás*. Bp., 1982. Az ilyen változásokban a helynévi minták analógiás hatásával kell elsősorban számolnunk. Érvényes ez az élőbeszéd nyelvhasználatára és a hivatalos névadásra egyaránt.

¹⁶⁹ MNL HBML SzmK 39/16., 17.

¹⁷⁰ MNL SzSzBML T 584.

1945-47: *Görbeháza község*,¹⁷³ 1959: *Görbeház*,¹⁷⁴ 1959: *Görbeháza*,¹⁷⁵ 1945: *Görbe ház ~ Görbeház ~ Görbe háza*.¹⁷⁶

Németh Péter négy középkori falvat lokalizál a mai Görbeháza területére: Bagota, Bágy, Fövényes és Úrkuta helységeket. Bag, Bagszeg és Bágy települések – ahogy korábban arról szó esett – Németh Péter szerint Újszentmargita és Görbeháza területére lokalizálhatók. A nevek hasonlósága gondot okozhat az egyes megnevezések adatsorának felállításában, s mivel én Németh adatait felülvizsgálva némileg más adatsort állítottam össze ezekkel a falvakkal kapcsolatban, így ezeket most együtt tárgyalom.

Németh Péter Újszentmargita területére lokalizálja Bag ~ Bagszeg települést. Az ő adatait felülvizsgálva és kiegészítve **Bag** falut nem azonosítom Bagszeggel (Bágysszeggel), hanem a következő adatokat vélem idetartozónak: 1259: *Boog* poss.,¹⁷⁷ 1337/1338: p. *Boog*,¹⁷⁸ 1338: p. *Boog*,¹⁷⁹ 1339: p. *Moogh* (recte: *Boogh*),¹⁸⁰ 1347: p. *Boog*.¹⁸¹ Bag falváról mindössze annyit tudunk, hogy igen korán, már a 14. században elpusztult, s nem is épült újjá, későbbi adatai nincsenek. Újszentmargita határában feketett, de pontos helyéről nincsenek információk. Ma egyetlen név sem őrzi emlékét a falu határnevei között, így lokalizálását a későbbi-mai névanyag sem segíti. A *Bag* helynév pusztá személynévből keletkezett magyar névadással; vö. 1138/1329: *Bogu* személynév, az alapjául szolgáló személynévhez lásd talán szorb R. *Bog* szn., cseh R. *Boh* szn ; le. R. *Bog* szn., és vö. ósszláv **bogъ* 'isten'.¹⁸²

A Németh Péter által Bagszegnek olvasott 1261/1271: item *Bagzeg* prope Hortubagwyze¹⁸³ adat valójában **Bágysszeget** jelölheti, mely nagy valószínűséggel egy *Bágy* nevű patak szegletében fekvő hely, esetleg település volt, mely igen korán elpusztulhatott. Polgár, Görbeháza, Folyás és Újszentmargita határában ma számos *bágy* lexémát tartalmazó név adatolható. A történeti adatok között *Bagy morast*,¹⁸⁴ *Lacus Bagy*,¹⁸⁵ *Bágy folyam*,¹⁸⁶ szerepel. A mai élőnyelvi adatok elszórta, mintegy 30 km hosszan, észak–dél irányban szétterülve ábrázolhatók – tehát nem egy

¹⁷¹MNL HBML XVII. 552. 1. d.

¹⁷²MNL HBML XVII. 552. 1. d.

¹⁷³MNL HBML XVII. 564. 1. d. Az Újtikosai Földigénylő Bizottság iratai 1945–1947.

¹⁷⁴MNL HBML XXIII. 9/c. 10. d. Földrendezési iratok: Görbeháza: 1959, 1961, 1963.

¹⁷⁵MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

¹⁷⁶MNL HBML XVII. 525. 1. d. A görbeházai földigénylő bizottság iratai 1945–1947.

¹⁷⁷*Fejér György: Codex Diplomaticus II. Magyarország középkori digitális okmánytára 1.0. DVD-ROM. 2005. (a továbbiakban F.) IV/2: 522*

¹⁷⁸*Anjou-kori Oklevéltár 21. Szerk.: BLAZOVICH LÁSZLÓ, GÉCZI LAJOS Bp.–Szeged, 2005. (a továbbiakban AOkI) 518, 543, 627.*

¹⁷⁹DF 247883.

¹⁸⁰AOkI 23. Szerk.: PITI FERENC. Bp.–Szeged, 1999. 74.

¹⁸¹*Anjou-kori Okmánytár 1–6. Szerk.: NAGY IMRE. Bp., 1878–1884. (a továbbiakban A.) 5: 151; AOkI 31. Szerk.: SEBŐK FERENC. Bp.–Szeged, 2007. 1048.*

¹⁸²FNESz I. 135.

¹⁸³DHA I: 60.

¹⁸⁴EKFT.

¹⁸⁵Lipszky: Mappa.

¹⁸⁶Pesty: i. m., 309.

középkori falura utalnak. A történeti adatok alátámasztják, hogy vizenyős, mocsaras terület volt itt egykor, ahol nagy valószínűséggel keresztülhaladt egy *Bágy* nevű vízfolyás. Bágy vízfolyás létrejöttét utalhat még maga *Bágyuszeg* neve is, ahogy már fentebb is említettem.¹⁸⁷ *Bágy* történeti adatai közé sorolható esetleg a Csánki által *Bágy*-nak olvasott 1429: *Baag*¹⁸⁸ is. Sajnos egyéb történeti adatok híján azonban *Bágy* település státusza sem biztos, ahogyan pontos helye is ismeretlen. Ha létezett egykor *Bágy* település, az nagy valószínűséggel a mellette folyó *Bágy* patakról kapta a nevét, de az is lehet, hogy *Bágy* patak mellett csupán egy földterület viselte a *Bágyuszeg* nevet.

Németh a görbeházi *Bágy* adatai közé sorolja a következőket: 1219/1550: *villanis de Baga*,¹⁸⁹ v. *Baga*.¹⁹⁰ E nevek olvasata azonban sokkal inkább *Bágya*¹⁹¹ lehet. Ennek pontos helye azonban ismeretlen: GYÖRFFY szerint Heves megyében Heves és Poroszló között, esetleg Sarud környékén fekehetett,¹⁹² de Németh Péter a szabolcsi elhelyezkedését feltételezi.¹⁹³ Németh Péter nyilvánvalóan azért lokalizálja Görbeháza területére, mert az itteni határban számos *bágy* lexemát tartalmazó név van. Ugyanakkor – ahogyan fentebb láttuk – ezek a nevek nemigen lehetnek kapcsolatban egy *Bágya* nevű egykori településsel, így lokalizálásában sem nyújthatnak segítséget, Németh Péter tehát tévesen azonosítja a Várad Regestrum *Bágya* adatait *Bágy* adataival. A település a tatárjáráskor pusztult el.¹⁹⁴ A *Bágya* név egyébként valószínűleg egy ugyanilyen alakú régi személynévből eredeztethető.¹⁹⁵

Bagota középkori falu ma is külterületi lakott hely. Igen gazdagon adatolható: 1310/1313: p. *Bagata*,¹⁹⁶ 1347>1352: p. *Bagota*,¹⁹⁷ 1355/1357: p. *Bakatha*,¹⁹⁸ 1411: pr. *Bagata* ...in Saboch C-us,¹⁹⁹ 1426: in loco venationis *Bagotha*,²⁰⁰ 1476/1477: pr. *Bagotha*,²⁰¹ 1576: *Bagota*,²⁰² 1577: *Bagota*,²⁰³ 1767: Nzetes Ujv. Szabó István Ur instáciájára a *Bagota* nevezetű Tér Mezőből a Hattyasig bizonyos ideig való

¹⁸⁷Lásd még ehhez BÉRES JÚLIA: Adalékok a Hortobágy etimológiájához. *Helynévtörténeti tanulmányok*. 2014. 33–52. 36–42.

¹⁸⁸CSÁNKI DEZSŐ: i. m., 510.

¹⁸⁹VR. 74.§, 221–2.

¹⁹⁰VR. 79.§, 224.

¹⁹¹lásd BÉRES: i. m. 41.

¹⁹²GYÖRFFY GYÖRGY: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV.* Bp., 1987. 68., majd az ő nyomán K. FÁBIÁN ILONA: *A Várad Regestrum helynevei.* Adattár. Szeged, 1997. 27.

¹⁹³NÉMETH a: 28.

¹⁹⁴NÉMETH b: *Bágy* szócikk.

¹⁹⁵FEHÉRTÓI KATALIN: *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301.* Bp., 2004.

¹⁹⁶NÉMETH a: 27.

¹⁹⁷NÉMETH a: 27.

¹⁹⁸NÉMETH a: 27.

¹⁹⁹NÉMETH b: *Bagota* szócikk.

²⁰⁰NÉMETH b: *Bagota* szócikk.

²⁰¹DL 17893., 24566.

²⁰²H. FEKETE PÉTER: *Hajdúböszörmény helyneveinek adattára.* Bp., 1959. 40.

²⁰³Uo. 40.

Árendában 80 forintokig ki adatott,²⁰⁴ 1769: A Hortobágy Zugja és a *Bagota* kaszálásra az el maradt gyalog emberek holnapra ki küldtettenek,²⁰⁵ 1864: Pródból a *Bagota* nevű birtokrész tagosítás esetére szántóföldre alakították,²⁰⁶ 1869-1887: *Bagota*,²⁰⁷ 1909: *Bagota*,²⁰⁸ 1909: *Bagota*,²⁰⁹ 1945: *Bagota*,²¹⁰ 1945: *Bagota*,²¹¹ 1947: *Bagota*,²¹² 1947: *Bagota*,²¹³ 1947: *Bagota*,²¹⁴ 1947: *Bagota*,²¹⁵ 1948: *Kisnyíregyháza*,²¹⁶ 1955–1960: *Bagota*,²¹⁷ 1956: *Bagota*,²¹⁸ 1959: *Bagota-pusztá*,²¹⁹ 1965: *Kisnyíregyháza ~ Bagota*,²²⁰ 1968: *Bagota, -ra*,²²¹ 1970: *Bagota ~ Bakota*,²²² 1974: *Bagota ~ Bakota*,²²³ 2013: *Bagota ~ Bakota ~ Új-Bagota ~ Kisnyíregyháza*. – amint látjuk, a 14. század elejétől folyamatosan adatható, birtokként számos oklevélben előfordul. 1476-ban a Hunyadiak birtokai között találjuk a Szabolcs megyei Böszörmény mezővárost és tartozékait, köztük *Bagota* pusztát is. Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű, vö. szb.-hv. R. *Boguta* szn., cseh R. *Bohuta* szn., le. R. *Boguta* szn.²²⁴

1859-ben már külterületi lakott helyként jegyzik *Bagotát*,²²⁵ az 1910-es népszámláláskor viszont már *Nagybagota* néven szerepel külterületi lakott hely nevéként.²²⁶ 1945-től 1974-ig a Polgár területén alakult Újszentmargitához tartozott, ekkor csatolták Görbeházához, itt ma is külterületi lakott hely. Az adatközlők elmondása szerint amit ma *Bagota* külterületi lakott helyként ismerünk, az Fövényesből alakult 1945 előtt. Fövényes ma is külterületi határrész *Bagotától* északra, illetve egykori középkori feltételezett település (lásd lentebb). *Bagotát* az adatközlők szerint egy ideig *Kisnyíregyháza*-nak nevezték, vélhetően az itt fekvő *Nyíregyházi rész* nevű földterület miatt. *Bagota* neve a középkorban elpusztult

²⁰⁴Uo. 41.

²⁰⁵H. FEKETE PÉTER: i. m., 41.

²⁰⁶Uo. 41.

²⁰⁷HKFT.

²⁰⁸PJFN 26.

²⁰⁹MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 112., 132–134., 141., 142., 148., 149.

²¹⁰MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²¹¹MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²¹²MNL HBML V. 680/b. 1. d.

²¹³MNL HBML V. 629/b. 1. d.

²¹⁴MNL HBML V. 629/b. 1. d. Görbeháza nagyközség iratai. Közigazgatási iratok. 1/1947.

²¹⁵MNL HBML V. 680/b. 1. d.

²¹⁶MNL HBML V. 663/b. 1. d.

²¹⁷MNL HBML XXX. 334/d. A görbeházai mezőgazdasági termelőszövetkezetek iratgyűjteménye 1949–1965. 1. d. Termelési ügyek 1955–1960.

²¹⁸MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

²¹⁹MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

²²⁰PETE GIZELLA: i. m., 6.

²²¹TERGE LAJOS: i. m., 92.

²²²PJFN 26.

²²³BENCSIK JÁNOS: i. m., 231.

²²⁴FNESz. *Bagota*.

²²⁵BENCSIK JÁNOS: i. m., 231.

²²⁶Nyakas Miklós: i. m., 203–204.

Bagota falu nevét viszi tovább. E kis falu pontos lokalizációjáról azonban nincs tudomásom. Németh Péter Görbeháza határába helyezi, *Bagota* lexémát tartalmazó nevek ma azonban nemcsak Görbeháza, hanem Hajdúböszörmény határában is nagy számban előfordulnak (a görbeházi határ mellett). Bagota névbokrát megvizsgálva véleményem szerint tehát az egykori falu a két település határán feketett. Hajdúböszörményben a külterületen legelőrészek, míg Görbeházán külterületi lakott hely neveként él tovább.

Bagota névbokrát eszerint érdemes a böszörményi és a görbeházi határban is megvizsgálni, hiszen mindkét település határnevei között gazdagon adatolható. Előtagként *-i* képzős alakban a leggyakoribb, de jelzővel kiegészült alakja is gyakran előfordul.

Bagota nevek Görbeházán:

Bagota 'a belterületől délre fekvő külterületi lakott hely' 1869-1887: *Bagota*,²²⁷ 1900: *Bagota*,²²⁸ 1909: *Nyiregyházi rész*,²²⁹ 1909: *Nyiregyházirész*,²³⁰ 1909: *Nyiregyházi rész*,²³¹ 1909: *Nyiregyházi rész*,²³² 1916: *Nyiregyházi rész*,²³³ 1945: *Nyiregyházi rész*,²³⁴ 1959: *Bagota ~ Bogota*,²³⁵ 1966: *Nyiregyházi rész*,²³⁶ 1966: *Nyiregyházirész*.²³⁷

Bagotasi-legelő 'a mai Bagotán fekvő legelő' 2013: *Bagotasi-legelő*.

Bagotasi út 'a 35-ös főút felől Bagotára vezető út' 2013: *Bagotasi út ~ Bakotasi út ~ Kövesút ~ Makadámút*.

Bagotasi-erdő 'a mai Bagota külterületi a lakott helytől északra fekvő erdő' 1968: *Bagotasi erdő ~ Karácsonyfás erdő*,²³⁸ 1970: *Bagotasi-erdő ~ Bakotasi-erdő ~ Fenyős-erdő ~ Karácsonyfás-erdő*,²³⁹ 2013: *Bagotasi-erdő ~ Karácsonyfás-erdő*.

Nagy-Bagota 'a Lipcsei-háttól délre, a Fövényes-háttól keletre, a hajdúböszörményi határ mellett található dűlő' 1858: *Nagy Bagota*,²⁴⁰ 1909: *Nagybagota*,²⁴¹ 1909: *Nagybagota*,²⁴² 1909: *Nagybagota*,²⁴³ 1916: *Nagybagota*,²⁴⁴

²²⁷HKFT.

²²⁸MNL SzSzBML T 525.

²²⁹MNL HBML VI. 127/III. 7. k.

²³⁰MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 102.

²³¹MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 122.

²³²MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 93., 94., 112., 113., 123., 132–134.

²³³MNL HBML SzmK 32/1–33. Görbeháza (Szabolcs megye). A létesülendő telepes község határának térképe. Bp., 1916. 25., 28., 30., 34.

²³⁴MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²³⁵MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

²³⁶MNL HBML SzmK. 33/1–38. Görbeháza (Szabolcs megye). A község térképe. A felmérése 1916-ban készült, felújítási éve 1964. Az anyag 1930–1966 évi. Az eredeti sorrend csak az 1966 éviéknél állapítható meg. Bp., 1966. 3, 7.

²³⁷MNL HBML SzmK 33/8.

²³⁸TERGE LAJOS: i. m., 92, 93.

²³⁹PJFN 26.

²⁴⁰MKFT.

²⁴¹MNL HBML VI. 127/III. 7. k.

²⁴²PJFN 26.

1916: *Nagy bagota*,²⁴⁵ 1934: *Nagybagota*,²⁴⁶ 1943: *Nagybagota*,²⁴⁷ 1945: *Nagybagota*,²⁴⁸ 1951–52: *Nagybagota*,²⁴⁹ 1955–1960: *Nagy Bagota ~ Nagybagota*,²⁵⁰ 1956: *Nagybagota*,²⁵¹ 1957, 1961, 1963, 1966: *Nagybagota*,²⁵² 1959: *Nagybagota*,²⁵³ 1961: *Nagybagota*,²⁵⁴ 1963: *Nagybagota*,²⁵⁵ 1966: *Nagy bagota*,²⁵⁶ 1966: *Nagybagota*.²⁵⁷

Régi-Bagota 'a mai Bagotától északkeletre fekvő terület' 1959: *Régi-Bagota*.²⁵⁸

Nagy-Bagota-tanya 'egykori tanya Nagy-Bagotán, a böszörményi határszélen' 1869–1887: *N. Bagota tn.*,²⁵⁹ 1900: *Nagybagota*,²⁶⁰ 1900: *N.-Bagota tn.*,²⁶¹ 1918: *N.-Bagota tn.*,²⁶² 1924: *N.-Bagota tn.*,²⁶³ 1927: *N.-Bagota tn.*²⁶⁴

Bagota-tanya 'a régi Bagota területén, a Hollós-ér és a Hortobágy-folyó között fekvő egykori tanya' 1858: *Bagotay tanya*,²⁶⁵ 1869–1887: *Bagota tn.*,²⁶⁶ 1947: *Bagota tanya*,²⁶⁷ 1864: *bagotai tanya hely*,²⁶⁸ 1900: *Bagota tn.*,²⁶⁹ 1909: *Nyiregyházi tanya*,²⁷⁰ 1945: *Nyiregyházi tanya*,²⁷¹ 1946: *Bagota tanya*.²⁷²

Kis-Bagota-tanya 'a mai Bagota külterületi lakott hely területén lévő egykori tanya' 1869–1887: *Kis Bagota tn.*,²⁷³ 1889: *K. Bagota t.*,²⁷⁴ 1897: *K. Bagota t.*,²⁷⁵

²⁴³MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 93., 94., 102., 113., 122., 123., 124., 132–134., 141., 142., 148., 149.

²⁴⁴MNL HBML SzmK 32/24., 28–31.

²⁴⁵MNL HBML SzmK 32/25.

²⁴⁶MNL SzSzBML T 152.

²⁴⁷MNL SzSzBML T 584.

²⁴⁸MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²⁴⁹MNL HBML XXX. 334/b. 1. d.

²⁵⁰MNL HBML XXX. 334/b. 1. d.

²⁵¹MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

²⁵²MNL HBML XXX. 334/b. 1. d.

²⁵³MNL HBML XXIII. 9/c. 10. d.

²⁵⁴Uo. 10. d.

²⁵⁵Uo. 9/c. 10. d.

²⁵⁶MNL HBML SzmK 33/7.

²⁵⁷MNL HBML SzmK 33/3., 8.

²⁵⁸MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

²⁵⁹HKFT.

²⁶⁰BOROVSKY SAMU: i. m., 71.

²⁶¹MNL SzSzBML T 526. Tisza – Polgár. Zona 14, Col. XXIV., 1900. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

²⁶²MNL SzSzBML T 150.

²⁶³MNL SzSzBML T 462.

²⁶⁴MNL SzSzBML T 562. Polgár (Hajdú megye), 1927. (archivportal.arcanum.hu/szabolcs)

²⁶⁵MKFT.

²⁶⁶HKFT.

²⁶⁷MNL HBML V. 629/b. 1. d.

²⁶⁸Pesty: i. m., 247.

²⁶⁹SzSzBML T 525.

²⁷⁰MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 123.

²⁷¹MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²⁷²MNL HBML XVII. 552. 1. d.

²⁷³HKFT.

1900: *Kisbagota*,²⁷⁶ 1904: *Kis-Bagota tanya*,²⁷⁷ 1918: *Kis-Bagota tn.*,²⁷⁸ 1924: *Kis-Bagota tn.*²⁷⁹

Újszentmargitán:

Bagotasi út 'Bödönhát felől a Görbeháza határában fekvő Bagota felé tartó út, a külterület keleti részén' 2013: *Bagotasi út ~ Bakotasi út*.

Bagota nevek Hajdúböszörményben.²⁸⁰

Bagota 'a határ nyugati szélén a Hortobágytól nyugatra fekvő puszta, legelő' 1959: *Bagota ~ Bakota*,²⁸¹ 1959: *Bogota*,²⁸² 2011: *Bagota*.

Bagota-hát 'a Bagota emelkedett, magasabban fekvő része' 1894: Jelentés a Kövér Pál tanyájánál levő Kadarcs fenéktől a *Bagota hátig* terjedő lejtmezéről,²⁸³ 1959: *Bagota-hát*,²⁸⁴ 2011: *Bagota-hát*.

Bagotai út 'Hajdúböszörményből a Bagotára vezető út, Pródot és Bagotát köti össze' 2011: *Bagotai út*.

Bagotai-csősház 'Bagota-pusztán fekvő csősház, ma tanya' é.n.: 2 drb a *Bagota-háznál* levő töréspontban,²⁸⁵ 1959: *Bagota csősház ~ Bagota-ház*,²⁸⁶ 2011: *Bagotai-csősház ~ Csősház*.

Bagotai híd 'a Bagotai-csősház közelében lévő híd a Hortobágyon' 2011: *Bagotai híd*.

Kis-Bagota 'Bagota közelében, a görbeházi határ mellett fekvő külterületi lakott hely, legelő, szántó' 1790: *Kis Bakota*,²⁸⁷ 1790: A Nádtü foka mellett *Kis Bagotán* a Hattyas oldalon,²⁸⁸ 1959: *Kis-Bagota ~ Kis-Bakota*,²⁸⁹ 2011: *Kis-Bagota ~ Kis-Nyíregyháza*.

Kis-Bagota-hát 'Kis-Bagota magasabban fekvő része' 1861: Réten a *Kis Bagota Háton*,²⁹⁰ 1959: *Kis-Bagotahát*.²⁹¹

²⁷⁴MNL SzSzBML T 108.

²⁷⁵MNL SzSzBML T 373.

²⁷⁶BOROVSKY SAMU: i. m., 71.

²⁷⁷MNL SzSzBML T 110., KOGUTOWICZ 44.

²⁷⁸MNL SzSzBML T 150.

²⁷⁹MNL SzSzBML T 462.

²⁸⁰A 2011-es évszám E. Nagy Katalin hajdúböszörményi gyűjtésének évét jelöli. Közreadja KATONA CSILLA–E. NAGY KATALIN: Hajdúböszörmény helynevei. In: A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei. Hajdú-Bihar helynevei 1. Szerkesztette: BÁBA BARBARA. Debrecen, 2015. 99–252.

²⁸¹H. FEKETE PÉTER: i. m. 40.

²⁸²Uo. 46.

²⁸³Uo. 41.

²⁸⁴Uo. 41.

²⁸⁵H. FEKETE PÉTER: i. m. 41.

²⁸⁶Uo. 41.

²⁸⁷Uo. 41.

²⁸⁸Uo. 41.

²⁸⁹H. FEKETE PÉTER: i. m., 74.

²⁹⁰Uo. 41.

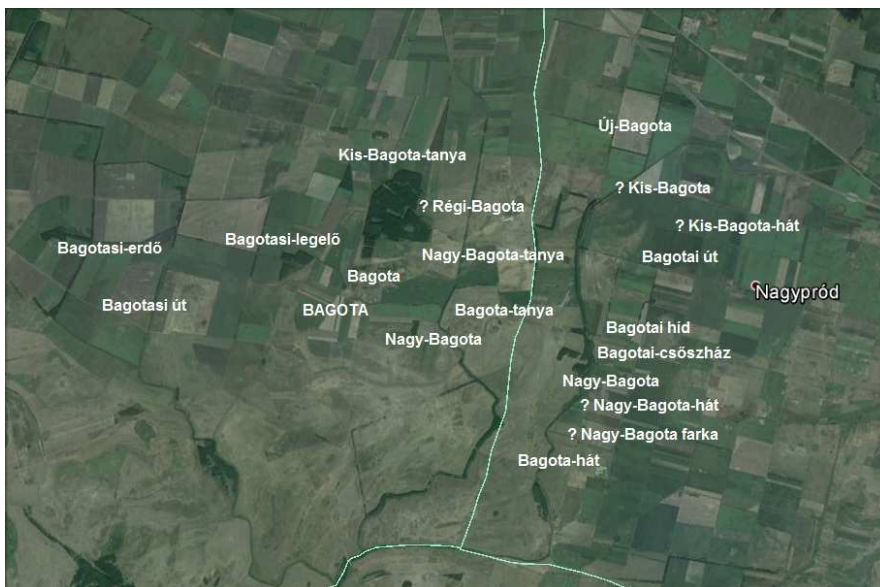
²⁹¹Uo. 75.

Nagy-Bagota 'Bagota Tirimpótól a Hattyasig tartó része' 1750: ez vagyon a Hattyas parton *Nagy-Bagota* vígin,²⁹² 1779: a Hattyasról a Hármasig a *Nagy Bagotát* kaszálják,²⁹³ 1788: A *Nagy Bagota* szántásra tiltatik,²⁹⁴ 1848: A *Nagy Bagotai* kaszáló el osztására ki rendelt küldöttek jelentik,²⁹⁵ 1857: *Nagy-Bagota*,²⁹⁶ 1959: *Nagybagota*,²⁹⁷ 1959: *Nagy-Bagota*,²⁹⁸ 2011: *Nagy-Bagota*.

Nagy-Bagota farka 'feltehetően a Nagy-Bagota határrész elkeskenyedő része' 1764: 11 határ ez vagyon a *Nagy-Bagota farkon* a Hattyas ér Partyán,²⁹⁹ 1811: a 12-ik a *Nagy-Bagota farkán* a hattyas parton,³⁰⁰ 1959: *Nagy-Bagota farka* ~ *Nagy-Bagota-farok*.³⁰¹

Nagy-Bagota-hát 'a Nagy-Bagota magasabban fekvő, kevésbé vízjárta része' 1789: A *Nagy Bagota Háton* 15 köből alá való föld,³⁰² 1959: *Nagybagotahát*.³⁰³

Új-Bagota 'Bagota újabb része, melyet az I. világháboú után kapott a város az egri káptalan legelőjéből' 1959: *Újbagota*,³⁰⁴ 2011: *Új-Bagota*.

5. ábra: *Bagota* névbokra.

²⁹²Uo. 40.

²⁹³H. FEKETE PÉTER: i. m., 40.

²⁹⁴Uo. 41.

²⁹⁵Uo. 41.

²⁹⁶Uo. 86.

²⁹⁷H. FEKETE PÉTER: i. m. 86.

²⁹⁸Uo. 40.

²⁹⁹Uo. 40.

³⁰⁰Uo. 40.

³⁰¹H. FEKETE PÉTER: i. m. 40.

³⁰²Uo. 41.

³⁰³Uo. 86.

³⁰⁴Uo. 113.

A következő település, melyet Görbeháza területére lokalizálhatunk, **Fövényes** 1476/1477: *pr. Fewenyés*,³⁰⁵ 1476/1477: *pr. Fevenyes*,³⁰⁶ 1851: *Fövényes*.³⁰⁷ 1476-ban a Hunyadiak birtokai között találjuk a Szabolcs megyei Böszörmény mezővárost és tartozékait, köztük Fövényes pusztát is.³⁰⁸ A középkori Fövényes település elhelyezkedésére vonatkozóan azonban semmilyen információval nem rendelkezünk, a mai Fövényes határrész miatt helyezheti Németh Péter is Görbeháza határába. Az adatolás alapján birtokról van szó, amelyen egyáltalán nem biztos, hogy valaha laktak, azaz település státuszban volt. 1851-ben pusztá Szabolcs vármegyében.³⁰⁹ 1885-ben már lakott helyként jegyzik *Fövényes-hát*-at,³¹⁰ innentől gazdagon adatolható: 1900: *Fövényeshát*,³¹¹ 1909: *Fövényeshát*,³¹² 1909: *Fövényeshát*,³¹³ 1909: *Fövényes-hát ~ Fövényes-hát*,³¹⁴ 1916: *Fövényeshát*,³¹⁵ 1916: *Fövényeshát*,³¹⁶ 1916: *Fövényeshát*,³¹⁷ 1916: *Fövényeshát*,³¹⁸ 1916: *Fövényes*,³¹⁹ 1927: *Fövényeshát*,³²⁰ 1934: *Fövényeshát*,³²¹ 1943: *Fövényes hát ~ Fövényeshát*,³²² 1945: *Fövényes*,³²³ 1945: *Fövényeshát*,³²⁴ 1945: *Fövényeshát ~ Fövényeshát ~ Fövényeshát*,³²⁵ 1946: *Fövényeshát pusztá*,³²⁶ 1947: *Fövényes*,³²⁷

³⁰⁵DL 17893., 24566.

³⁰⁶DL 24566.

³⁰⁷FÉNYES ELEK: *Magyarország Geographiai szótára, melyben minden város, falu és pusztá, betürendben körülményesen leiratik II.* Pest, 1851. 23.

³⁰⁸CSÁNKI DEZSŐ: i. m., 633., NÉMETH a: 76., ZOLTAI LAJOS: *Eltűnt falvak és elfelejtett régi helynevek Hajdúvármegye mai területén.* Debreceni Képes Kalendárium, 1926. 104–113. is csak ennyit mond.

³⁰⁹FÉNYES ELEK: i. m., 23.

³¹⁰BENCSIK LAJOS: i. m., 236.

³¹¹BOROVSKY SAMU: i. m., 71.

³¹²MNL HBML VI. 127/III. 4. k. 91–94., 100–102., 111–113., 121–123., 131–132., 139–142., 146–147., uo. VI. 127/III. 7. k.

³¹³Uo. VI. 127/III. 4. k. 91., 112.

³¹⁴PJFN 24.

³¹⁵MNL HBML SzmK 39/49., 51., 5., 25., 26., 24., 6., 34., 35., 14., 42–45., uo. SzmK. 32/22–24., 26., 28–31., uo. SzmK 38/1–66. = *Polgár (Szabolcs megye). A település határtérképe.* Bp. 1916. 58, 64.

³¹⁶MNL HBML SzmK 39/15.

³¹⁷Uo. SzmK 38/66.

³¹⁸Uo. SzmK 39/50. és 32/27.

³¹⁹MNL HBML SzmK 39/16.

³²⁰MNL SzSzBML T 562.

³²¹Uo. T 152.

³²²Uo. T 584.

³²³MNL HBML XVII. 552. 1. d.

³²⁴Uo. XVII. 552. 1. d.

³²⁵Uo. XVII. 552. 1. d.

³²⁶Uo. XVII. 525. 1. d.

³²⁷MNL HBML V. 629/b. 1. d. és uo. V. 680/b. 1. d.

1947: *Fövenyeshát*,³²⁸ 1948: *Fövenyeshát*,³²⁹ 1948: *Fövényes hát*,³³⁰ 1951-52: *Fövenyeshát*,³³¹ 1955–1960: *fövenyeshát*,³³² 1955–1960: *Fövenyes*,³³³ 1956: *Fövenyeshát*,³³⁴ 1957, 1961, 1963, 1966: *Fövenyeshát*,³³⁵ 1959: *Fövenyes hát*,³³⁶ 1959: *Fövenyeshát*,³³⁷ 1959: *fövenyes*,³³⁸ 1966: *Fövenyeshát*,³³⁹ 1966: *Fövényes hát*,³⁴⁰ 1968: *Fövenyös ~ Füvenyeshát*,³⁴¹ 1970: *Fövenyös ~ Fövényes-hát*,³⁴² 1974: *Fövenyeshát*,³⁴³ 2013: *Fövenyes ~ Fövényes-hát ~ Fövényesi-dűlő*. Ma Bagotától északra helyezkedik el, az adatközlők szinonim értelemben használták a *Fövenyes* és *Fövényes-hát* kifejezéseket. Ma már nem lakott terület, dűlő örzi csupán a nevét. A helynév a magyar *föveny* 'homok' fn. -s képzős származékából keletkezett.³⁴⁴

Fövenyes neve csupán a közvetlen környezetében található négy objektum nevében őrződött meg, az objektumok előtagja három esetben a *Fövenyes* -i képzős alakja:

Fövényesi-árok 'Fövényesen keresztülfolyó patak' 1968: *Fövényesi árok*,³⁴⁵ 1970: *Fövényesi-árok*,³⁴⁶ 2013: *Fövényesi-árok*.

Fövényesi út 'a Vitéz-telektől délre, a Fábíán-árok és a Kántor-árok találkozásától induló, Bagota felé vezető földút' 2013: *Fövényesi út*.

Fövényes-háti-tanya 'a Kis-Bagota-tanyától északra fekvő egykori tanya' 1900: *Fövényes-háti tn. (Kis-Bagota tn.)*,³⁴⁷ 1916: *Fövényes-hát tanya*,³⁴⁸ 1945: *Fövényes-hát tanya*,³⁴⁹ 1946: *Fövényes tanya*.³⁵⁰

Fövényes-tanya 'egykori tanya Fövényesen' 1946: *Fövényes tanya*.³⁵¹

³²⁸Uo. V. 680/b. 1. d.

³²⁹MNL HBML SzmK 40/1–13.

³³⁰Uo. SzmK 40/8.

³³¹Uo. XXX. 334/b. 1. d.

³³²Uo. XXX. 334/b. 1. d.

³³³Uo. XXX. 334/b. 1. d.

³³⁴MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

³³⁵Uo. XXX. 334/d. 23.

³³⁶Uo. XXIII. 9/c. 10. d.

³³⁷Uo. XXIII. 9/c. 32. d.

³³⁸MNL HBML XXIII. 9/c. 32. d.

³³⁹Uo. SzmK. 33/3., 10., 25., 36., 38.

³⁴⁰Uo. SzmK 33/2.

³⁴¹TERGE LAJOS: i. m., 65.

³⁴²PJFN 24.

³⁴³BENCsik LAJOS: i. m., 236.

³⁴⁴*A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I–III.* Főszerk.: BENKŐ LORÁND. Bp., 1967–1976. IV. *Mutató*. Bp., 1984.

³⁴⁵TERGE LAJOS: i. m., 65.

³⁴⁶PJFN 24.

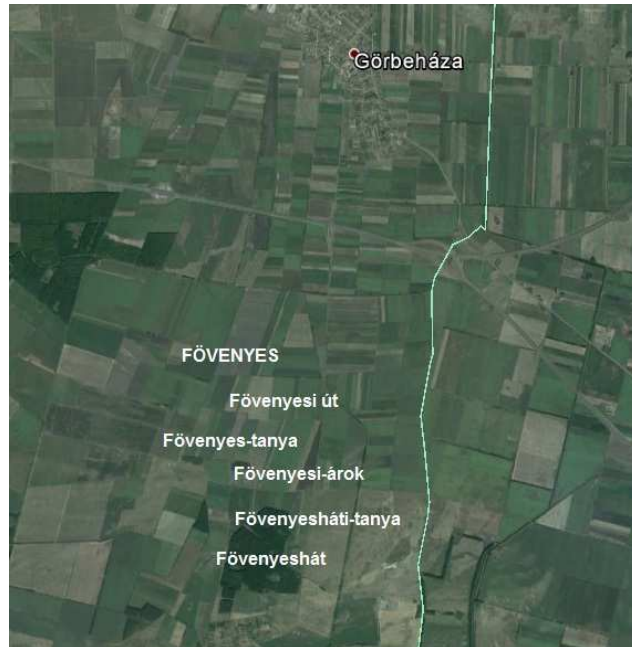
³⁴⁷MNL SzSzbML T 526.

³⁴⁸MNL HBML SzmK 39/15.

³⁴⁹Uo. XVII. 552. 1. d.

³⁵⁰Uo. XVII. 552. 1. d.

³⁵¹Uo. HBML XVII. 552. 1. d.

6. ábra: Fövényes névbokra.

Végül összefoglalásként nézzük, hogyan helyezkedhettek el az eddig említett elpusztult települések egymáshoz viszonyítva a vizsgált területen!

7. ábra: Az elpusztult települések feltételezett fekvése.